

водачи Иванъ Чорапчиевъ и С. Поповъ.¹⁾ Добри бѣхъ тия нововведения, но сравнени съ ония на разврата, на който Метхадъ паша отвори широко вратитѣ на Туна-Вилаети, бѣхъ нищо. *Кафешантанитѣ* съ измѣта на *арфянкитѣ* извъ земята имъ докарани въ България бѣхъ равно зло и за турското и за българското градско население; числото на увеселителнитѣ и раскошни вертепи — думата е за Руссе, — надминахъ онова на медресетата и училищата. Метхадъ търсѣше да замѣни съ свободата на разврата всѣка друга политическа свобода. Едно тежко и принудително благодѣяние за населението бѣхъ шосейнитѣ пѣтища. Казвамъ *тежко* и *принудително*, защото самото население си ги строеше по планиранieto имъ отъ всевъзможни чужденци авантюристи, готови и способни не туку за едно инженерство, но и за всичко друго. Както и да е, шосейнитѣ пѣтища, проектирани, начертани и криво-лѣво изработени, сж единъ отъ останалитѣ спомени въ страната отъ онова врѣме. Добри щѣхъ да бѣдѣтъ и тия спомени, ако Метхадъ паша по-сетнѣ не ги прѣобърнѣ въ умраза и проклетие съ своитѣ турски понятия за държавническо управление, съ което, вмѣсто реформаторъ и устроителъ, станѣ упропастителъ на турското владичество въ България съ террора и строгоститѣ си срѣщо всички провинени и подозрѣни въ политическо прѣстѣпление българи.²⁾

Знаеше се още тогива, че реформиранieto на *Туна-Вилаети* щѣше да служи за *опитъ* и, въ сполука, за *моделъ*,

¹⁾ Отъ двамината само Ив. Чорапчиевъ е още живъ. Лично знакомъ и приятель и на двоцѣта, разказвали ми сж много смѣшни анекдоти по своята служба. Валията, замѣстника на Метхадъ паша, напр., запрѣтявалъ имъ, да не споменуватъ въ българ. текстъ на в. „Дунавъ“ думата: *политика*. „*Шу политика лафъ капмаинъ*“ имъ заръчвалъ, като че ли самата дума съдържа нѣщо зло отъ политическо свойство.

²⁾ Характерътъ на държавническата и реформаторска способностъ на Метхадъ паша ето въ какво се отпечата: На 1867 всичкитѣ, хванати живи и ранени отъ бунтовницитѣ, безъ много съдебни формалности, той осѣди и избѣси. Единъ селянинъ отъ с. Лѣжени (Свишовско) кръчмаринътъ на селото, на име Ангелъ, защото продалъ нѣколко хлѣба на бунтовническата чета, присѣденъ за това отъ военни съдъ на нѣколко години тъмниченъ затворъ, Метхадъ паша заповѣда да го обѣсѣжѣ, и заповѣдта му се изпълни. Все тогива Метхадъ паша излови и испрати на заточение много Свишовски младежи и учители, въ които и учителя В. Манчевъ. Тоя послѣдний на 1873 г. биде освободенъ и се завърнѣ въ Цариградъ отъ Енгюре, гдѣто бѣше заточенъ, та ходи да се прѣдстави на Метхада и да му благодари за освобождението си. „Тоя даскалъ, видѣте ли, — говорилъ Метхадъ паша на находящитѣ се тамъ други паши — нѣмаше никакъвъ *кабагатъ*, но наказахъ и него за примѣръ и за *санджрмакъ* на свишовскитѣ българи.“ Това ми е разказвалъ самъ поменатия В. Манчевъ още тогива въ Цариградъ гдѣто бѣхъ, и живѣхми въ една квартира на Орта-Киой.